

17.1.2020

[Asianumero]

STM
KirjaamoSTM/2554/2019
STM066:00/2019

KOMMENTIT HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON ASIAKASTIETOJEN SÄHKÖISESTÄ KÄSITTELYSTÄ SEKÄ ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Asiakastietolain 8 § (Valtakunnalliseen arkistointipalveluun tallennettavat asiakirjat)

Säännösluonnoksen mukaan arkistointipalveluun voidaan tallentaa asiakasasiakirjojen lisäksi myös muita sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen ja tiedonhallintaan liittyviä asiakirjoja. Säännösluonnoksen sanamuodon ja hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen osalta jää epäselväksi, mitä näillä muilla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen ja tiedonhallintaan liittyvillä asiakirjoilla tarkoitetaan. Ilman tarkempia ohjeistuksia säännöksen soveltaminen voi johtaa erilaisiin toimintatapoihin organisaatioissa.

Asiakastietolain 17 § (Asiakkaan ja potilaan oikeus kieltää asiakastietojensa luovuttaminen)

Säännösluonnoksen mukaan potilaalla on oikeus kieltää terveydenhuollon rekisterinpitäjää luovuttamasta häntä koskevia potilastietoja toiseen terveydenhuollon rekisteriin tai toiselle terveydenhuollon rekisterinpitäjälle valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen välityksellä. Terveydenhuollon osalta on olemassa tarve rekistereitä koskevien toimintatapojen yhtenäistämiseksi samalla tavoin kuin on säädetty sosiaalihuollon puolella, sillä vaikuttaisi siltä, että terveydenhuollon palvelunantajat ovat rakentaneet henkilörekisterit hieman eri tavoin ja tulkinneet rekisterinpitäjyyksiä eri tavoin.

Säännösluonnoksen mukaan kiellolla ei voi estää ammattihenkilön tai viranomaisen lakiin perustuvaa ja asiakkaan tahdonilmaisesta riippumatonta tiedonsaantioikeutta tietoon. Samantyyppisiä säännöksiä löytyy useammasta kohtaa lakiluonnosta sekä hallituksen esityksen yksityiskohtaisista perusteluista. Tämän osalta jää lakiluonnoksen sanamuodon ja hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen osalta epäselväksi, onko tarkoituksena, että näissä tilanteissa palvelunantajalla on oikeus valtakunnallisen tietojärjestelmäpalvelun kautta käyttää lakisääteisiä tiedonsaantioikeuksia vai toimittaako palvelunantaja erillisen tietopyynnön sille taholle, jolla oleisiin tietoihin palvelunantajalla on laissa säädetty oikeus. Tätä tulisi selkeyttää lakiehdotuksessa.

Asiakastietolain 19 § (Potilastietojen luovuttaminen valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen avulla)

Säännösluonnoksen mukaan potilasta koskevien tietojen luovutus toteutetaan valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen avulla terveydenhuollon rekisterinpitäjältä toiselle. Onko säännöksestä tarkoituksella jätetty pois tietojen luovutus toiseen terveydenhuollon rekisteriin? Lakiluonnoksen 17 §:n mukaan potilas voi kohdistaa kiellon toiseen terveydenhuollon rekisteriin taikka toiselle terveydenhuollon rekisterinpitäjälle.

17.1.2020

[Asianumero]

Säännösluonnoksen mukaan terveydenhuollon potilastietoja voidaan luovuttaa salassapitosäännösten estämättä sosiaalihuollon rekisterinpitäjälle sosiaalihuollon järjestämiseksi, tuottamiseksi ja toteuttamiseksi potilaan antaman suostumuksen perusteella. Yhdenmukaisten toimintatapojen edistämiseksi olisi perusteltua, että yhdelle viranomaiselle annettaisiin velvollisuudeksi vastata suostumusasiakirjan tietosisällöstä.

Asiakastietolain 22 § (Sähköinen asiointi ja tietojen käsittely toisen puolesta)

Säännösluonnoksen mukaan henkilöllä on oikeus käsitellä toisen henkilön puolesta valtakunnalliseen tietojärjestelmäpalveluun tallennettuja kyseistä henkilöä koskevia tietoja valtuutuksen nojalla. Yhdenmukaisten toimintatapojen edistämiseksi olisi perusteltua, että yhdelle viranomaiselle annettaisiin velvollisuudeksi vastata valtuutusasiakirjan tietosisällöstä. Säännösluonnoksen mukaan huoltajalla on oikeus käsitellä huollettavasta valtakunnalliseen tietojärjestelmäpalveluun tallennettuja tietoja, ellei asiakaslain 11 §:n 3 mom. tai potilaslain 9 §:n 2 mom. muuta johdu. Tietojen luovuttamatta jättäminen huoltajalle voi perustua näiden säännösten lisäksi myös ainakin tietosuojalakiin ja julkisuuslakiin. Olisi perusteltua, että säännökseen lisättäisiin maininta muusta sovellettavasta lainsäädännöstä.

Asiakastietolain 23 § (Kansalaisen käyttöliittymä ja sen välityksellä näytettävät asiakastiedot ja tahdonilmaisut)

Säännösluonnokseen on kirjattu, keille henkilöille voidaan näyttää asiakastietoja kansalaisen käyttöliittymän kautta (asiakas itse, huoltajat, alaikäisen muu laillinen edustaja). Onko säännöksessä tarkoituksella rajattu säännöksen ulkopuolelle täysi-ikäisten henkilöiden lailliset edustajat? Lakiluonnoksen 22 §:n mukaan henkilöllä on oikeus käsitellä toisen henkilön puolesta valtakunnalliseen tietojärjestelmäpalveluun tallennettuja kyseistä henkilöä koskevia tietoja holhoustoimesta annetun lain 29 §:n 2 mom. nojalla.

Asiakastietolain 28 § (Tietojärjestelmien käyttötarkoitus ja luokittelu)

Säännösluonnoksen mukaan luokkaan A kuuluvat muut käyttötarkoituksensa perusteella sertifioitavat tietojärjestelmät, tietojärjestelmäpalvelut tai välittäjien palvelut. Vastaavaa säännöstä ei ole nykyisessä asiakastietolaissa. Säännösluonnos on sanamuodoltaan sen verran avoin, että se on tulkittavissa monella tavoin. Se tulkitaanko järjestelmä luokkaan A vai B kuuluvaksi on merkittävää, sillä menettelytavat ennen käyttöönottoa eroavat olennaisin osin. Mikäli säännös jätetään näin avoimeksi, on olennaista, että THL tulee antamaan säännöksen tulkinnasta määräyksen taikka ohjeistuksen.

Terveydenhuoltolain 9 § (Potilastietorekisteri ja potilastietojen käsittely)

Säännösluonnoksen mukaan sairaanhoitopiirin alueen yhteinen potilasrekisteri säilyy. Potilaalla on lakiluonnoksen perusteella kieltä-oikeus sekä terveydenhuoltolain 9 §:n nojalla, että asiakastietolain nojalla. On siis mahdollista, että tulevaisuudessa muodostuu tilanteita, joissa potilas on käyttänyt kieltä-oikeuttaan terveydenhuoltolain 9 §:n nojalla, mutta ei asiakastietolain nojalla. Hallituksen esityksessä ei ole perusteltu tarkemmin, kuinka näissä tilanteissa tulisi toimia. Hallituksen esityksessä ei ole myöskään otettu kantaa siihen, onko tarkoituksenmukaista, että on olemassa terveydenhuollossa kieltä-oikeus sekä sairaanhoitopiirin alueen yhteiseen potilasrekisteriin että valtakunnalliseen tietojärjestelmäpalveluun. Asiakastietolakiluonnoksen ja terveydenhuoltolain mukaisen kieltä-oikeuden välistä yhteyttä tulisi selkeyttää, jotta taataan yhteneväinen tulkinta terveydenhuollon palvelunantajien toiminnassa.

17.1.2020

[Asianumero]

Asiakasasiakirjalain 28 § (Voimaatulo)

Säännösluonnoksen mukaan lakiluonnoksen 22 §:n 2 ja 3 mom. ja 23 § sovelletaan silloin, kun organisaatio liittyy valtakunnalliseen sosiaalihuollon arkistoon, kuitenkin viimeistään 1.1.2022. Säännösluonnoksen siirtymäajat eroavat siitä, mitä asiakastietolakiuonnoksessa on ehdotettu valtakunnalliseen sosiaalihuollon arkistoon siirtymisen osalta. Eri siirtymäajat eivät ole tarkoituksenmukaisia, sillä kyseiset asiakasasiakirjalakiuonnoksen säännökset ovat yhteydessä valtakunnalliseen sosiaalihuollon arkistoon siirtymiseen.

Espoon kaupunki

Sosiaali- ja terveystoimi